

**ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ**

УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ

**Стенограма пленарного засідання
24 серпня 2021 року**

Київ 2021

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ

УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ

*Стенограма пленарного засідання
24 серпня 2021 року*

Редакційне управління
Головного управління документального забезпечення
Апарату Верховної Ради України

ЗМІСТ
Урочисте засідання
з нагоди 30-ї річниці прийняття
Акта проголошення незалежності України
(Вівторок, 24 серпня 2021 року)

Інформація головуючого про учасників урочистого засідання	...4
Виступ Президента України Зеленського В.О.	...5
Виступ Голови Верховної Ради України Разумкова Д.О.	...6
Виступи:	
народного депутата України першого скликання Крижанівського В.П.	...9
голови підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Коваль О.В.	...11
міністра у справах ветеранів України Лапутіної Ю.А.	...13
випускниці Програми стажування молоді в Апараті Верховної Ради України Чорної О.С.	...14
заступника Голови Верховної Ради України Кондратюк О.К.	...15

**УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ
З НАГОДИ 30-Ї РІЧНИЦІ ПРИЙНЯТТЯ
АКТА ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ**

*Зал засідань Верховної Ради України
24 серпня 2021 року, 13 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добрий день, шановні колеги! Добрий день, шановні народні депутати! Добрий день, шановні запрошені, шановні засоби масової інформації, шановні духовні лідери, шановні дипломати!

Шановні колеги, запрошую до залу засідань Верховної Ради України Президента України Володимира Олександровича Зеленського. Прошу привітати Президента України *(Оплески)*.

А зараз я прошу дітей, переможців конкурсу «Незалежність моєї країни», організованого Освітнім центром Верховної Ради України, та дітей з територій, які межують з окупованими регіонами нашої країни, внести до залу засідань Верховної Ради України Прапор незалежності України *(Оплески)*.

Прошу сідати.

Шановні колеги! В урочистому засіданні Верховної Ради України беруть участь: Президент України Володимир Олександрович Зеленський *(Оплески)*, народні депутати України першого та дев'ятого скликань *(Оплески)*, голови Верховної Ради України попередніх скликань *(Оплески)*, президенти України – Леонід Данилович Кучма *(Оплески)*, Віктор Андрійович Ющенко *(Оплески)*, Петро Олексійович Порошенко *(Оплески)*, Прем'єр-міністр України Денис Анатолійович Шмигаль та члени Кабінету Міністрів України, *(Оплески)* керівники судової гілки влади, посадові особи, яких Верховна Рада України обирає, призначає і надає згоду на призначення на посаду, голови обласних рад, Київський міський голова, президент Національної академії наук, предстоятелі церков і релігійних організацій України *(Оплески)*, представники громадських організацій, представники засобів масової інформації.

В урочистому засіданні Верховної Ради України також беруть участь високоповажні іноземні гості: Президент Сенату парламенту Чеської Республіки Мілош Вистрчл, Голова Національної ради Федеральних зборів Швейцарської Конфедерації Андреас Ебі; парламентські делегації Австрійської Республіки, Азербайджанської Республіки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Грузії, Естонської Республіки, Йорданського Хашимітського Королівства, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща, Румунії, Словацької Республіки,

Турецької Республіки, Французької Республіки, Чеської Республіки; делегації Європейського парламенту, Парламентської Асамблеї НАТО, Світового конгресу українців; голови дипломатичних представництв іноземних держав та керівники представництв міжнародних організацій, акредитованих в Україні.

Шановні колеги, урочисте засідання Верховної Ради України з нагоди 30-річчя прийняття Акта проголошення незалежності України оголошую відкритим.

(Лунає Державний Гімн України).

(Оплески).

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую всім учасникам сьогоднішнього урочистого засідання Верховної Ради України. Саме тут, у парламенті, 30 років тому був ухвалений Акт проголошення незалежності України, створена незалежна демократична держава.

Шановні колеги, зараз до слова я запрошую Президента України Володимира Олександровича Зеленського *(Оплески).*

ЗЕЛЕНСЬКИЙ В.О., Президент України. Дуже дякую. Шановні учасники, гості цього важливого урочистого засідання! Пані та панове! За те, щоб ці слова стали реальністю, боролося багато поколінь українців. Сьогодні ми безліч разів скажемо ці слова, почуємо ці слова, але ніколи не втомимося від цих слів – з Днем незалежності України *(Оплески)*, з 30-ю річницею її проголошення. Я вас всіх вітаю! Ця дата стала можливою завдяки депутатам першого скликання, які сьогодні присутні тут, у цьому залі. Думаю, варто всім їм дуже щиро подякувати Дякуємо! *(Оплески).*

Знаєте, особливо символічно, що зараз оплески їм, шановним, лунають від народних депутатів України цього скликання, серед яких є ті, які 24 серпня 1991 року ще навіть не народилися.

Сьогодні я казав про те, що в той важливий день для нашої держави, теплий день, відбулося відновлення незалежності України, відновлення державності України *(Оплески)*. Я підписав Указ «Про відзначення Дня Української Державності» і вношу на ваш розгляд проект закону, відповідно до якого цей день має бути вихідним *(Оплески).*

На мою думку, дуже важливо не лише відзначати появу державності, а й об'єднуватися для її збереження. Нашу велику українську сім'ю єднає родина державних символів України – три брати: Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України. Вони пов'язані не лише статтями Конституції України, а й на рівні національної підсвідомості.

Гімн України – це наша душа, мудрість наступним поколінням. Ми думали, що запанували у своїй сторонці. Проте вже сьомий рік поспіль ми кладемо душу і тіло за нашу свободу. Сім років поспіль ми це робимо, бо забули, що

далеко не всі вороженьки, як роса на сонці. Але не забули, якого ми роду, а отже нам точно усміхнеться доля (*Оплески*).

А наша доля – це наш Герб. Тисячу років тому вона була закарбована на тризубі Великого Київського князя Володимира, який є і сучасним Гербом України. Це простий шифр з чотирьох букв. Хтось його, напевно, не бачив, але хтось точно знає, що це Воля. Воля! (*Оплески*). Бо наша доля – бути вільними! А наша воля – це наш Український прапор. І це точно знають мешканці Краматорська, Маріуполя, Слов'янська, Лисичанська та ще десятків міст та сіл Донбасу, звільнених від окупантів. В інших містах і містечках також буде воля. Воля буде і в Криму. Тому що це наша доля, доля незалежної України (*Оплески*).

Я знаю, сьогодні у вас має бути позачергове засідання, на якому розглядатиметься питання щодо великого Державного Герба України, проект якого мав представити перший Президент України Леонід Макарович Кравчук. Я хочу, щоб ми зараз його підтримали (*Оплески*). Це дуже важливо. Це його ідея, його мрія. Гадаю, він заслуговує на таку підтримку, на ваші оплески. Нехай буде здоровим (*Оплески*). Така держава як Україна точно заслуговує на ще один символ.

Дуже дякую. Ще раз вітаю!
Слава Україні! (*Оплески*).

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради
України **СТЕФАНЧУК Р.О.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

До слова запрошується Голова Верховної Ради України Дмитро Олександрович Разумков (*Оплески*).

РАЗУМКОВ Д.О., Голова Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановний пане Президенте! Шановні народні депутати України першого скликання! Від себе і від колег дякую вам за все те, що було зроблено, щоб ми сьогодні могли святкувати 30 років незалежності! (*Оплески*).

Шановні гості! Шановні колеги! Тридцять років тому в залі Верховної Ради України був ухвалений Акт проголошення незалежності нашої держави. Не вперше і не востаннє український парламент продемонстрував, що в часи найбільших перетворень та випробувань він завжди з українським народом, завжди підтримує український народ та рухається з ним разом. Цей акт втілює прагнення мільйонів українців, які жили на своїй землі, але не мали власної держави.

Через сотні років випробувань, війн, боротьби за право існувати ми пронесли мрію про власну державу. Вона ніколи не згасала і не зникала. Завжди знаходилися ті, хто ніс її шляхом нашої спільної історії. Нас намагалися перетворити на безправну територію. Нам намагалися довести, що нас не існує як

народ і нація, що ми лише якась маленька частина чогось великого, і маємо просто скоритися та змиритися з цим. Ми не підкорилися і не змирилися. Зрештою, 24 серпня 1991 року історія розпорядилася по-своєму – Україна є незалежною і єдиною! (*Оплески*).

І сьогодні, 30 років потому, попри неодноразові намагання зруйнувати та стерти нашу країну, ми можемо говорити, що український народ довів не лише своє право на існування і незалежність, а й спроможність захистити її та зберегти.

Лише той, хто погано знає нашу історію, може говорити, що незалежність нам впала немов з неба, що вона дісталася нам майже безкоштовно. Це не так. Незалежність завжди коштує дорого як в житті будь-якої людини, так і в житті родини, тим паче – в житті держави. Дуже високу ціну платили наші предки за свободу. Таку саму високу ціну сьогодні продовжують платити наші сучасники, віддаючи найцінніше, що є в кожній людині, – власне життя.

Незалежність – це не те, що можна отримати у спадок або в якості подарунка і залишити собі назавжди. Незалежність не можна купити в супермаркеті або на фондовому ринку. Незалежність – це найвища привілея народу, право належати самому собі і будувати майбутнє своєї країни за власними принципами і баченнями. Саме тому незалежність – це те, що ми маємо ретельно підтримувати, розвивати та зміцнювати щодня кожною нашою дією, кожним кроком на шляху до майбутнього.

Ми з перших днів будували свою незалежну державу на декількох непогнаних принципах. Незалежність для нас – це свобода. В Україні ніколи не приживалися і не приживуться соціальні і політичні порядки самодурства авторитарного або диктаторського типу. Особиста та економічна свобода людини – це те, що ми цінуємо найбільше, що закарбовано в нашій свідомості, починаючи ще з часів козацтва та вільних міст з магдебурзьким правом. І держава в нашому розумінні існує саме для того, щоб захищати і зміцнювати права людей. Це те, чого ніяк не можуть зрозуміти наші вороги. Ми відрізняємося від них тим, що для нас головними є базиси демократії, верховенства права, принципів рівності та повага до свобод людини без поділу на національності, релігії, колір шкіри або соціальний статус.

Незалежність для нас – це єдність. Ми сформувалися як унітарна держава, єдина і неподільна у своїй території. Ми проводимо послідовну політику децентралізації, поважаємо специфіку і унікальність кожного регіону, дбаємо про розвиток десятків національних культур, які існують на теренах нашої держави. Але держава в нас одна на всіх. Держава, яка покликана захищати різноманіття країни і водночас охороняти та зміцнювати її цілісність. Саме тому ми ніколи не визнаємо окупації Криму і так звані псевдодержавні утворення на сході нашої держави (*Оплески*). Будемо відстоювати свою територіальну цілісність, навіть якщо нам доведеться це робити сам на сам. Я впевнений, із цих стін, де народився Акт проголошення незалежності України, ніколи не вийде документ,

який порушуватиме територіальну цілісність або здаватиме національні інтереси (*Оплески*). Бо територіальна цілісність, унітарна форма держави, непорушність кордонів є тими базисами, які були закладені вами 30 років тому, коли створювалася незалежна Україна (*Оплески*).

Незалежність для нас – це демократія. Я зараз не кажу про чесні, вільні вибори. Я зараз не кажу про вибір українського народу щодо руху в бік Європи, який є цивілізаційним вибором нашого суспільства. Я зараз кажу про буквальный переклад слова «демократія», тобто про право народу. Це означає, що в кінцевому підсумку саме український народ визначатиме, куди і як повинна рухатися країна. Український народ доводив це неодноразово, нагадував політикам і можновладцям, що стаття 5 Конституції – це не просто текст на папері, а Основний Закон, який виконуватиметься завжди, незалежно від того, хоче цього влада чи іноді не дуже. Так було, так є і так має бути.

Я не втомлююся повторювати: закон повинен бути один для всіх і в стінах Верховної Ради України, і поза її межами, і в цьому залі, і на вулицях наших міст. Давайте працювати так, щоб українському народу вкотре не довелося нам з вами нагадувати про цю прописну істину.

За 30 років Україна багато чого побачила. У світі, напевно, немає, а якщо є, то небагато, держав, які пройшли випробування такої сили і в таких масштабах у перші три десятиріччя своєї незалежності. Проте є загальне правило, яке діяло стосовно будь-яких подій у нашій історії: Україна просувалася вперед, коли політики і громада дотримувалися принципів, що лежать в основі, в базисах нашої держави, і, навпаки, коли вони відходили від цих принципів, країна втрачала та слабшала. Ми пам'ятаємо ті моменти нашої історії, коли політики забували про свободу і гідність. Ми пам'ятаємо, коли вони нехтували територіальною цілісністю, задля досягнення своїх політичних цілей, коли вони ладні були нацькувати один на одного людей із різних регіонів лише для того, щоб зміцнити так зване електоральне ядро. Пам'ятаю моменти, коли забували про владу народу, використовуючи ганебні принципи, відходячи від найменших правил моралі, і це призводило до катастрофічних наслідків. Ми пам'ятаємо і про те, коли влада забувала, чий мандат у них на руках, для кого вона повинна працювати. Про це влада завжди має пам'ятати, а не використовувати мандат народу для власного збагачення, як це вже було в історії нашої держави.

Але разом з тим ми пам'ятаємо і про живий ланцюг соборності, і про ухвалення Декларації про державний суверенітет України та прийняття Акта проголошення незалежності України і народження Конституції України. Пам'ятаємо про воїнів Збройних Сил України, про волонтерів, про добровольців, які з перших днів початку війни стали на захист нашої держави. Пам'ятаємо про перемоги на Євробаченні, про вихід нашої збірної до чвертьфіналів чемпіонатів світу та Європи. Звісно, пам'ятаємо про нещодавні наші перемоги на Олімпійських іграх. Пам'ятаємо і про ті закони, які ухвалювалися в цьому залі конституційною більшістю, останнім часом здебільшого спрямовані на подолання

пандемії і зменшення негативних наслідків для людей як в біологічному, так і в економічному плані.

Україна просувалася вперед лише тоді, коли і громадяни, і, безумовно влада, цінували свободу людини, діяли як єдине ціле, незалежно від місця народження та політичних бачень. І саме це давало можливість просуватися країні вперед, досягати успіхів та перемог. Це, на мою думку, є головним уроком історії нашої незалежності, уроком для влади, для суспільства, для кожного нас з вами. Уроком, який ми повинні добре вивчити та запам'ятати, а далі діяти так, щоб країна рухалася вперед, нарощуючи добробут своїх громадян, зміцнюючи державні інституції, вагу та значення у світі.

Нам уже 30 років. Діти, які народилися в рік незалежності, сьогодні досить дорослі люди, здебільшого мають родини, роботу, освіту, якийсь життєвий досвід. Так само і країна, мабуть, уже позбавилася дитячої наївності, пройшла через великі випробування, чомусь навчилася на власних помилках та отримала досвід, іноді дуже гіркий.

Але нам лише 30 років, і в нас багато чого попереду. Саме від нас залежить, як швидко ми розвиватимемося. Ми вже не діти, ми молода країна і молода нація, яка буде власне майбутнє не без помилок та розчарувань, але з чіткою метою залишитися в цьому світі такими, якими ми є і якими хочемо бути.

Ліна Костенко колись написала: «А ви думали, що Україна так просто? Україна – це супер! Україна – це ексклюзив! По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни». У цьому вислові є велика, але, на жаль, гірка правда. Але хочеться побажати країні в день її народження поменше випробувань і проблем, яких на її долю випало і так чимало, і більше моментів єднання нації, як в цей день 30 років тому

З днем народження, країно! З Днем незалежності!
Слава Україні! *(Оплески)*.

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги! До слова запрошується народний депутат України першого скликання, дипломат, Надзвичайний і Повноважний посол України Володимир Петрович Крижанівський *(Оплески)*.

КРИЖАНІВСЬКИЙ В.П., народний депутат України першого скликання. Шановні пане Президенте, пане Голово, пані та панове! Я був одним із тих, хто 15 травня 1990 року прийшов під склепіння цього залу після перших, майже демократичних виборів. Я не був бранцем таборів, я не був компартійним

босом. Більше того, я не був членом партії. Я був просто інженером-будівельником, але одним із тих, хто відгукнувся на заклик «Якщо не ми, то хто?». Слова Шевченка, мабуть, про нас: «ми просто йшли, у нас нема зерна неправди за собою».

Дехто каже, що ми є батьками-засновниками цієї держави. Це не зовсім так. Це почалося ще за часів великих князів київських. Це почалося від Данила Галицького, Любарта Гедиміновича, Богдана Хмельницького. Це почалося, від проголошення IV Універсалом незалежності Української Народної Республіки.

Шановний пане Президенте! Я думаю, ви будете засмучені і ваші гості також, що жоден із тих, хто проголосував 24 серпня, не буде присутній на прийомі з нагоди річниці. Думаю, це хлопці і дівчата з вашого офісу вирішили послугуватися приказкою моєї мами: «І без Гриця вода освятиться». Нехай це буде востаннє, коли вони щось роблять, не порадившись з вами (*Оплески*).

Дехто каже, що незалежність впала нам з неба. Оце вже зовсім не так. Коли ми чуємо заклик «Слава Україні!», ми завжди відгукуємося «Героям слава!». Це слава тим, хто спонукав нас проголосувати 24 серпня. Слава козакам і селянам часів Хмельницького і Виговського. Слава Миколі Кибальчичу. Слава Івану Мазепі. Слава Пилипу Орлику. Слава генерал-хорунжю армії УНР Маркові Безручку, який в 1920 році рятував Варшаву. Слава моєму батьку, моїм братам, сестрі моїй, які разом з мільйонами людей боролися і збороли одне із двох страхіть того століття – нацизм. Слава тим молодим чоловікам і жінкам, які в лісах Західної України боролися і безвісти гинули за незалежність України, за те, щоб збороти інше страхіття того століття – сталінський режим.

Тоді, в 1991 році, ми, 370 комуністів, фантастична монобільшість, і 80 націонал-демократично орієнтованих депутатів могли домовитися, дійти до консенсусу. Тому на 24 серпня 1991 року нам вдалося мати на 80 відсотків законодавство незалежної держави, і ми разом з комуністами 24 серпня проголосували за незалежну Україну. Бачили Україну різну: вони – незалежну комуністичну, ми – незалежну демократичну, але незалежну, а не новий союзний договір.

Я хочу нагадати перші рядки нашої Конституції: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей». Запам'ятаємо, ми всі – український народ, народ окремішній від народу російського. З діда-прадіда ми не думали, що цар батюшка хороший, а бояри погані. Ми, українці, вчора проголошували гетьмана, а через три дні пам'ятали лише перших чотири літери «геть». Такий ми народ, зовсім не схожий на народ російський. Нехай це пам'ятає оскаженілий пан агресор.

Пане Президенте, я з величезною повагою ставлюся до 73 відсотків виборців, які віддали вам свої голоси під час виборів. Вони плекали надію, що вам вдасться домовитися з паном з Кремля. Упевнений, і ви думали, що так буде. Але не сталося, як гадалося. Тоді, в 1991 році вони відпустили нас без крові, тому що в них не було належної потуги (барель нафти коштував 10 доларів), а зараз озброєна до зубів Росія, марить бачити нас знову у своїх лабетах.

Тому, пане Президенте, будуємо міцну, незбориму українську армію (*Оплески*), продовжуємо далі реформи, будуємо справжню Україну, яка потрібна людям.

Тепер я хотів би звернутися до народних депутатів, «слуг народу». У Трускавці я дещо вас вчив азам парламентаризму, але не сказав вам головного. Велика англійка Тетчер казала, що коли ви стаєте керівником, то потрапляєте в рабство до своїх підлеглих. Пам'ятайте це, не вивищуйтеся над ними, бо це завжди закінчується авторитаризмом та диктатурою. Працюйте рабськи на благо цього народу (*Оплески*).

Депутати з недемократичної опозиції. Колись, у 1997 році, одному із ваших керівників я до ночі роз'яснював для чого нам потрібна ця незалежність. На мою думку, він і досі цього так і не зрозумів. Можете бути і будьте в опозиції до влади, але не в опозиції до свого народу.

Демократи-опозиціонери. Врешті-решт, не об'єднуйтеся в очікуванні розстрілу. Обніміться, брати мої, прошу вас, молю вас, благаю!

І останнє. Хочу звернутися до наших молодих людей, які, на щастя, вросли вільними. Голосуйте, йдіть у владу, будуйте нову, кращу Україну. Пам'ятайте, головне для вас – не бути байдужими, інакше байдужою буде ваша доля
Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую, Володимире Петровичу.

До слова запрошується народний депутат України дев'ятого скликання ровесниця незалежності нашої держави Коваль Ольга Володимирівна (*Оплески*).

КОВАЛЬ О.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Дорогі українці! Панове президенти, представники духовенства, представники дипломатичного корпусу! Шановні гості урочистого засідання! Для мене як представника молодого покоління політиків, що є ровесницею незалежності України, велика честь саме сьогодні мати слово, і я надзвичайно пишаюся цією можливістю.

Наше покоління не знає будь-якого іншого стану, аніж бути незалежними. Зараз незалежність держави – це особиста свобода кожного з нас. Свобода віри, свобода мислення і свобода наших дій. Але відбиток історичних трагедій українського народу завжди впливатиме на кожного з нас, на наш вибір, наші можливості та наше майбутнє.

Я добре пам'ятаю, коли історія українського народу вперше увійшла в моє життя. Мені, п'ятирічній дівчинці, бабуся розповіла про голодомор. Я, маленька дитина, зовсім не розуміла, як це в хаті немає навіть крихти хліба. Тоді я вперше дізналася, що наш народ намагалися зламати, підкорити тоталітарному режиму. Але ми незламні, коли йдеться про нашу свободу. Ми ніколи не здавалися.

Навіть у найтяжчі хвилини всі знали, що ми переможемо. Можливо за багато років, але зрештою так і сталося.

З цією вірою кийвські гімназисти боролися під Крутами. Приречений радянським режимом Василь Стус писав: «в смерті обернуся до життя». Вони, Небесна Сотня і тисячі українців, за віру в наше майбутнє стали ангелами незалежності України. Вони назавжди залишаться вартовими нашої свободи і нашої з вами совісті.

Незалежність нам не подаровано. Ми платили і досі щодня та щохвилини платимо. «Ми хочемо жити. Наші сусіди хочуть бачити нас мертвими. Це лишає нам замало простору для компромісу». Цими словами уродженка Києва Голда Меїр оцінювала зовсім інші геополітичні реалії. Але мимоволі вона визначила напрям дій України у боротьбі з російською агресією.

Світ змінюється реактивно, формуючи все нові й нові виклики. І щоб перемагати, ми всі повинні бути не лише президентами, а ще й олімпійцями, робити все швидше і краще за інших, як наш колега, олімпійський чемпіон Жан Беленюк (*Оплески*).

Незалежність – це стан, яким потрібно жити, відчувати його невід’ємною частиною своєї душі. Незалежність – це насамперед відповідальність. Незалежність потрібно боронити і щоденно посилювати, щоб передати наступним поколінням заможну і сильну державу, в якій хочеться жити, творити, вчитися, працювати, народжувати дітей. Ось це наше завдання.

У цьому залі присутні видатні українці, які проголошували нашу державність. Я дякую кожному з вас! (*Оплески*). Наша сила в єдності різних поколінь, у балансі життєвої мудрості і юного максималізму. Вперше в історії нашої країни до управління державою залучено таку кількість молоді, створені умови для чесної конкуренції молодих і вже досвідчених політиків. Ми почали впливати на політичні процеси в нашій країні. І саме ми, покоління 30-річних, пишаємося приналежністю до своєї нації, хочемо жити у своїй країні.

За ці роки всі ми виростили ціннісно. Адже після кількох потужних революцій українці відчули силу змінювати хід історії, а отже, змінювати і власне життя. Суспільство завжди прагне змін. І зараз воно дало шанс молодому поколінню проявити себе. Це велика честь, а ще більше – відповідальність.

Ми орієнтуємося на європейські цінності щодо прав людини, гарантій її розвитку і її свобод. Наш виклик – іти європейським курсом до заможної, захищеної, безпечної країни. Наша мета – сильна, успішна країна, в якій живуть освічені, здорові, мудрі, чесні люди, де панує верховенство права. Я впевнена, всі ми разом збудуємо таку країну. Наш успіх стане успіхом і перемогою нашої рідної держави, нашої рідної неньки-України

Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

До слова запрошується генерал-майор Служби безпеки України з 2014 по 2020 рік, активна учасниця забезпечення безпеки держави у районі проведення АТО, ООС, міністр у справах ветеранів України Юлія Анатоліївна Лапутіна.

Шановні колеги, єдине прохання – дотримуватися регламенту. Я розумію, що в нас урочисте засідання, але є регламент.

ЛАПУТІНА Ю.А., міністр у справах ветеранів України. Пане Голово! Пане Президенте! Шановні учасники та гості урочистого засідання! З Днем незалежності України! *(Оплески)*.

Століття мрій, століття боротьби, століття страждань, болю, безнадії, сподівань. Але 1991 рік довів, що парламент, в якому були люди, які більшу частину свого життя провели в умовах тоталітарного радянського режиму, може приймати доленосні рішення, і мрії сотень поколінь українців здійснюються. Чому так сталося і чому таке можливо? Тому що Україна у всіх в серці, крові, душі на генетичному рівні, її не можна знищити. І велика вам шана за це!

24 серпня 1991 року. Цей день є і днем народження мого батька. Я згадую, як на чорно-білому екрані телевізора ми побачили, що народилася наша держава. Усе родинне коло просто встало. Таких емоцій я не відчувала до цього жодного разу в житті. Мій батько сказав: «Мене не буде, але Україна буде завжди».

На жаль, із 30 років вже восьмий рік поспіль у нас іде війна, розв'язана Росією – країною-агресором. І в сучасній історії України ми вже маємо загиблих за незалежність. Я пропоную вшанувати хвилиною мовчання пам'ять всіх тих, хто загинув за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

(Хвилина мовчання).

Дякую, прошу сідати.

Я пам'ятаю ці дні в 2014 році. На капоті моєї бойової машини майорів український прапор. По дорозі ми зустрічали таких самих військових, які сиділи на БМП, танках, БТР, на яких також майорів український прапор. Ми під'їжджали до блокпостів, віддавали хлопцям усе, що в нас було, а місцеве населення приносило нам яблука, каву, чай. І це було не про їжу, а про єднання. Тоді ми були єдиними, незважаючи на те, що ще не було в нас сталого управління у військах. Адже ми знаємо, що роками робилося так, щоб наша армія була знищена. Однак можна знищити військову техніку, розпродати її, але неможливо знищити дух воїна, який живе у кожному українцеві. Волонтери, добровольці, військові зробили реальний подвиг – звільнили значну частину Донеччини і Луганщини.

Якими ми стали за ці роки? Ми стали міцнішими, армія стала сильнішою. У нас на одному рівні служать жінки і чоловіки. І це не просто слова, а це про національну безпеку України *(Оплески)*. Отримуючи рівні можливості до служби, вони отримують рівні можливості для забезпечення безпеки країни *(Оплески)*.

Я сподіваюся на нашу перемогу, на те, що наступні 30 років будуть роками успішної, незалежної, суверенної країни.

Слава Україні! *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

До слова запрошується інтерн Програми стажування молоді в Апараті Верховної Ради України, магістр Національної академії прокуратури, Національної академії державного управління при Президентові України Олена Сергіївна Чорна *(Оплески)*.

ЧОРНА О.С., випускниця Програми стажування молоді в Апараті Верховної Ради України. Високоповажний пане Президенте! Шановний пане Голово Верховної Ради України! Народні депутати всіх скликань, члени уряду, судді, представники дипломатичного корпусу, високодостойні владики! Дорогі українці! Люба моя, Україно! Сьогодні ми святкуємо річницю відновлення твоєї незалежності *(Оплески)*. Їй вже 30, майже як мені. І протягом всіх цих років є ті, хто досі ставить під сумнів твою незалежність. Мовляв, тебе вічно повчають іноземні друзі і недруги, твоє рішення залежить від персоналій і чергових запозичень. Та й мені кажуть, що я залежна від думки свого оточення, перспектив у кар'єрі і навіть свого мінливого дівчачого настрою. Ми не зважаємо, бо знаємо правду.

Три десятиліття – це солідний відтинок часу. Знаю, така значуща річниця багатьох із нас спонукала підбити підсумки прожитих років. І перед нашими очима знову пролетів калейдоскоп подій, що становить особливий предмет гордості. Та змушена визнати, чимало спогадів гірчать нам дужче за полинь, бо незалежність – це не про ситий шлунок чи товстий гаманець, а про право бути собою, плекати свою ідентичність, стояти на варті прав і свобод свого народу. Це відповідальність за власне життя і долю прийдешніх поколінь. Це можливість не бути попихачем у чужого пана, слухняним виконавцем його волі, скривдженим блукачем без роду та племені.

Усвідомлення незалежності не обмежується майорінням синьо-жовтих знамен, пишними промовама і велелюдними концертами. Це накладає низку обов'язків, які Українська держава має навчитися належно виконувати, казати, коли йдеться про національні інтереси, тверде «так» і безапеляційне «ні» будь-кому і за будь-яких обставин, дивитися на питання мови та історії лише під українською оптикою, стратегічно мислити і складати довгострокові плани розвитку не для того, аби вони лежали на полицях. Маємо засвоїти, що лише той, хто невідпорно захищається, може розраховувати на перемогу.

Рідна моя, країно, сильна і незалежна, ми знаємо правду. І вона полягає в тому, що ми залежні в любові один до одного, і тільки разом ми по-справжньому вільні. Я хочу, щоб ти знала, я пишаюся тобою і готова повсякчас захищати твої інтереси, бо це майбутнє українського народу, моє майбутнє.

Голова йде обертом від обсягу роботи, який на нас чекає попереду. Але я переконана, що успіху досягають сміливці і стратеги. І нам найбільше пасує один із рядків роману Ліни Костенко: «Ми воїни. Не ледарі. Не лежні. І наше діло праведне й святе. Бо хто за що, а ми за незалежність. Отож нам так і важко через те».

Щиро дякую.

Слава Україні! *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

До слова запрошується народний депутат України, кандидат історичних наук, заступниця Голови Верховної Ради України Олена Костянтинівна Кондратюк *(Оплески)*.

КОНДРАТЮК О.К., заступник Голови Верховної Ради України *(загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»)*. Шановний пане Президенте! Пани президенти! Пане Голово Верховної Ради України! Святіші отці! Представники дипломатичних місій, почесні гості! Шановне товариство! Розумію, що сьогодні виступаю останньою на цьому урочистому і вже історичному засіданні. Тому насамперед хочу поділитися почутим і побаченим, своїми відчуттями гордості і надії. Гордості за те, що ми змогли об'єднати в сесійному залі Верховної Ради України батьків-засновників сучасної незалежності з молодим поколінням та прекрасними дітьми, які занесли сюди Прапор незалежності, – з тими, хто народився вже дійсно в суверенній Україні, і на яких ми покладаємо славу нашої Батьківщини в майбутньому.

Ми з вами є свідками унікального моменту. Повторю ще раз те, про що казали попередні промовці. 30 років тому саме тут, у залі Верховної Ради України, проголошувалася незалежність, саме тут приймалася Конституція і затвержені головні державні символи нашої країни – Прапор, Тризуб і Гімн. Я знаю, що саме в цьому залі конституційною проєвропейською більшістю народні депутати України проголосують за вступ України до Європейського Союзу і НАТО. Бо ми, українці, великий європейський народ, ми, українці, надто дорого заплатили за свою незалежність, і ми, українці, зробимо все, щоб повернути вкрадені ворогом землі, з тим щоб примножити щастя і велич Українського народу.

Повторюючи за Оленою Телігою, видатною українською поетесою, розстріляною в Бабиному Яру під час німецької окупації Києва, я вірю, що міцні держави стоять на внутрішній єдності та силі народу.

В ім'я пам'яті мільйонів українців, які покладали свої голови в боротьбі за омріяну Українську державу, ми маємо подбати про нашу єдність, нашу відповідальність, нашу чесність. Чесність перед собою і людьми, і не відкладати на завтра рішення, які вже сьогодні можуть і мають зробити життя громадян нашої країни краще.

Розбудовуючи нашу країну, ми маємо дивитися вперед до мрії і в завтрашній день, маємо підтримувати один одного і припинити дивитися назад, вишукуючи образи роз'єднання. Саме до єдності навколо спільних цінностей я закликаю об'єднуватися сьогодні – рівність прав і можливостей чоловіків і жінок, свобода слова, демократія, народовладдя і парламентаризм.

Українці з молоком матері отримують гідність, силу і жагу до волі, до свободи і до справедливості. Саме тому ми маємо подбати, щоб права і свободи кожної людини, рівні можливості для самореалізації кожного і кожної стали такими самими символами нашої держави, як наш Прапор, наш Гімн і наш Герб.

Я вірю, що ми будуємо країну, де статус державної мови не піддається сумніву, а влада має подавати приклад поваги до української мови (*Оплески*). Бо без власної мови і сучасної культури неможливо побудувати сильну і самодостатню державу.

Наша гордість – наша сильна, безстрашна армія, яка захищає Україну і показує приклад справжнього героїзму. Це добровольці і волонтери, професійні військові, чоловіки і жінки, безвусі юнаки і міцні чоловіки, які вже тримали на руках внуків, перед тим, як зі зброєю в руках зупинити загарбників. Наша армія стала основою незалежності, а нашою міццю має стати економіка. Бо сучасне, успішне суспільство вже не будується лише за кордонами. Боротьба йде за людей та їх розум і свідомість, за таланти, за сенси і смисли та міцні спільноти. А тому ми маємо приймати закони в інтересах українців. Ми маємо нарешті дозволити нашим талантам розвиватися в Україні. І, дійсно, серед нас є Жан Беленюк, олімпійський чемпіон. Хіба це не приклад для натхнення? (*Оплески*). Так само серед нас є Яна Зінкевич, Сергій Соболев, Іван Заєць, Дмитро Павличко, Юлія Лапутіна, Роман Костенко, Андрій Шараськін, Мустафа Джемільєв. І ми гідні найбільших перемог!

«Огидна річ – наша терплячість, наша звичка відмовляти собі у всьому. Так все може відмовитися від нас». Ці геніальні слова Ліни Костенко як ніколи актуальні в епоху динамічних змін у світі і в Україні. Терплячість до імітації в усьому, починаючи від ухвалення рішень тут, у парламенті, боротьби з корупцією, завершуючи гілками влади, коштує нам дуже дорого – років втрачених можливостей. Імітація є ворогом якісних змін, на які заслуговують українці, змін, які виборювалися на майданах і зараз відстоюються в окопах на сході.

І насамкінець я хотіла б закликати всіх усвідомити величезну цінність довіри. Довіри один до одного, довіри в суспільстві, довіри до державних інституцій, якої нам також як ніколи бракує. І не треба на це весь час жалітися. Нам треба братися за справу і відновлювати цю довіру власним прикладом, новим етичним кодексом, реальними добрими справами, відкритістю та прозорістю, близькістю до людей та до їх реальних потреб.

Формування довіри в суспільстві має, на мою думку, стати головним завданням для всіх органів та гілок влади на наступні десятиріччя незалежності. Бо відсутність довіри роз'їдає, розколює, підважує нашу свободу і незалежність.

Ніхто не казав, що буде просто. Блаженніший Любомир Гузар казав: «Любов до України – це прекрасний слоган. Можна говорити палкі слова про любов до України, це ні до чого не зобов'язує, але любити треба українців, жителів цієї країни. І це є любов до України».

Тому, святкуючи сьогодні в цьому залі, дозвольте мені від імені всіх, хто живе Україною, цінує нашу незалежність, подякувати всім українцям і друзям України в усьому світі, подякувати нашим дивовижно працьовитим людям з мозолями на долонях і IT-шникам, які часто не можуть пояснити, що конкретно вони роблять, але досягають прекрасних результатів, вчителям, які закладають любов до України з першої літери, лікарям, на плечі яких випали неймовірні випробування, отцям різних конфесій, які щодня моляться за Україну, і всім нам побажати єдності і перемоги добра, перемоги України

Слава Україні! *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Дякую, Олено Костянтинівно.

Шановні колеги! Після завершення урочистого засідання я запрошую зробити спільне фото. Фотографування відбудеться на ганку Верховної Ради України.

А зараз ще раз всіх вітаю зі святом! Бажаю здоров'я, успіхів, наснаги і перемог.

Урочисте засідання Верховної Ради України з нагоди 30-ї річниці прийняття Акта проголошення незалежності України оголошується закритим.

(Лунає Державний Гімн України).